

Тема: Методика вивчення частин мови: іменника, прикметника, займенника, числівника.

Мета: актуалізувати, узагальнити й систематизувати знання про морфологію української мови як про чітко організовану систему, до якої входять відомі морфологічні класи слів і їх форми. Ознайомитися з сучасними підходами до вивчення морфології в початковій школі. Оволодіти методикою вивчення іменника, прикметника, займенника, числівника. Обґрунтувати методичну доцільність застосування обраних методів і прийомів навчання, моделювати фрагменти уроку відповідного типу.

Методичні настанови: Опрацьовуючи тему, необхідно:

- усвідомити, що шкільний курс морфології передбачає засвоєння учнями морфологічних класів і форм слів на основі розуміння синтаксичних функцій у структурі словосполучення і речення;

- враховувати принципи наступності і перспективності у вивченні частин мови в початкових класах;

- формувати в учнів поняття про частини мови на основі лексичного значення слова, морфологічних ознак, синтаксичної ролі й особливостей словотвору.

Особливу увагу радимо звернути на оптимальне застосування методів і прийомів теоретико-практичного вивчення частин мови (морфологічний розбір, спостереження над уживанням паралельних морфологічних форм, програмування, алгоритмізація, тощо).

Питання для обговорення

1. Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання їх молодшими школярами. Вимоги Типової освітньої програми.

2. Значення і завдання вивчення іменних частин мови.

3. Зміст і послідовність роботи над частинами мови за класами.

4. Методика вивчення граматичних категорій іменника, прикметника, числівника, займенника. Методи та прийоми роботи.

5. Види вправ. Морфологічний розбір.

6. Реалізація принципів наступності і перспективності у вивченні частин мови.

7. Методика використання інноваційних технологій.

8. Цікаві види і форми роботи над частинами мови; фрагменти уроків.

Матеріал до вивчення теми «Методика вивчення морфології (частин мови)»

Зміст	Завдання
Морфологія. Частини мови, критерії поділу слів на частини та їх групи. Самостійні (змінювані і незмінювані) частини мов, їх загальне граматичне значення, найважливіші морфологічні ознаки, основна синтаксична роль. Словотворчі засоби частин мови. Службові частини мови; граматичне значення, будова, синтаксичне використання.	забезпечити засвоєння знань учням про істотні ознаки частин мови вироблення вмій та навичок: <ul style="list-style-type: none">• розпізнавати частини мови;• визначати морфологічні ознаки слів;• правильно (відповідно до норм української літературної мови) стилістично доцільно вживати слова різних частин мови, створюючи текст певного стилю і типу мовлення (в усному і писемному мовленні).

Значення

Засвоєння відомостей з морфології сприяє глибокому оволодінню нормами української мови, а також розвитку логічного мислення учнів та зв'язного мовлення.

Методика вивчення частин мови ґрунтується на специфічних принципах, що усталилися в сучасній лінгводидактиці. Для опрацювання теоретичних відомостей про частини мови, формування в учнів умінь і практичних навичок, крім відомих методів, застосовуються специфічні прийоми.

Вивчення морфології

Принципи (специфічні):	Прийоми (специфічні)
<ul style="list-style-type: none"> • вивчення частин мови у зв'язку з фонетикою, лексикою та іншими розділами; • вивчення частин мови на синтаксичній основі; • вивчення системи відмінювання частин мови і словотвору у зв'язку з орфографією; • вивчення частин мови в поєднанні з розвитком зв'язного мовлення учнів. 	<ul style="list-style-type: none"> • морфологічний розбір слова як частини мови; • постановка слова в потрібній формі; • розмежування аналогічних слів, що належать до різних частин мови; • зіставлення граматичних форм; • заміна одних форм іншими; • складання словосполучень і речень з певними формами слів; • спостереження над функціонуванням паралельних морфологічних форм; • складання таблиць і заповнення готових таблиць прикладами; • програмування, алгоритмізація та ін.

Практична частина

1. Обґрунтуйте способи реалізації змістових ліній програми на матеріалі підручників з української мови в 2-4 класах під час вивчення іменних частин мови.

2. Якими методами і прийомами слід надавати перевагу у процесі вивчення частини мови? Чому?

3. Користуючись підручниками української мови для 2-4 класах, доберіть вправи та завдання, що спрямовані на вивчення іменника, прикметника, числівника. Свою відповідь представте у вигляді таблиці.

№	Клас, тема	Підручник (вихідні дані)	Зміст вправи або завдання

4. Який методичний апарат можна запропонувати учням 3-4-х класів до поданих прислів'їв. Запишіть усі можливі варіанти на етапах вивчення та вдосконалення знань про прикметник.

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Всяк розумний по-своєму: один спочатку, а другий потім.

Розумний навчає, дурний повчає.

Слово старше за гроші.

Від солодких слів буває гірко.

Дурний язик голові не приятель.

Від теплого слова і крига скресне.

5. Визначте особливості ознайомлення молодших школярів з ознаками іменника, прикметника, числівника і займенника (системи орієнтирів та визначення) і

способами їх розпізнавання на кожному етапі навчання. Заповніть таблицю обґрунтовуючи призначення обраних вправ.

№	Вправи	Призначення
1.	Вправи на заміну одних форм іншими	
2.	Спостереження і порівняння мовних явищ	
3.	Морфологічного розбору	
4.	Тренувальні вправи	
5.	Вправи на переклад	
6.	Творчі	

6. Записати теми уроків вивчення числівника у 4 класі. Чи передбачено програмою з української мови кількість годин на вивчення іменних частин мови за класами? Чому?

7. Чи можна назвати синонімічними форми особових займенників ти і ви? Власні міркування доведіть прикладами.

8. Жартівливо займенники називають «запасними гравцями», «дублерами». Поміркуйте і скажіть чому?

9. Які питання орфографії мають вирішуватись у зв'язку з правописом числівників, займенників?

10. Яке практичне значення має формування практичних прийомів визначення роду, числа, відмінка іменника іменних частин мови?

11. Доберіть текст для роботи над частинами мови, придумайте різні види завдань, що сприятимуть кращому засвоєнню частин мови.

Список використаних джерел

1. Біляєв О.М., Мельничайко В.Я., Пентилюк М.І., Передрій Г.Р., Рожило Л.П. Методика вивчення української мови в школі. – К., 1987.

2. Караман С.О. Методика вивчення української мови в гімназії. – К., 2001.

3. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М.Пентилюк. – К., 2001.

4. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М.С.Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2012. – 364 с.